

Verksamhetsrapport

Nationella samordnaren för FNs globala handlingsprogram
för utbildning för hållbar utveckling
(GAP on ESD), 2016-2019

Förord

Uppsala universitet/Swedescd utsågs av regeringen att från och med år 2016 vara nationell samordnare för FNs globala handlingsprogram för utbildning för hållbar utveckling (GAP on ESD). Uppdraget som specificerades i regleringsbrevet gäller år 2016 t o m 2019, och omfattar att samordna, stimulera och följa arbetet med utbildning för hållbar utveckling i Sverige, samt att delta i UNESCOs internationella nätverk för GAP on ESD. Uppsala universitet/Swedescd uppdrogs att samverka med Universitets- och högskolerådet och Statens skolverk i genomförande av uppdraget.

Denna verksamhetsrapport syftar till att beskriva hur samordnaren har tagit sig an uppdraget, samt att redogöra för huvuddragen av de åtgärder som har genomförts under uppdragstiden.

De aktiviteter som samordnaren har genomfört har haft stor efterfrågan från och fått ett starkt genomslag bland de aktörer och organisationer inom formell, informell och icke-formell lärandesektor som arbetar med att utveckla och främja utbildning och lärande för hållbar utveckling. Kunskap om dessa aktörers behov av ytterligare stöd och satsningar har parallellt med Sveriges åtaganden för Agenda 2030 växt fram under perioden för uppdraget. Den nationella samordnaren har tillställt regeringen utförliga förslag för policyarbetet med SDG 4 och 4.7 i juni 2016 och i juni 2019. De mest prioriterade åtgärdsförslagen till regeringen vad gäller formell utbildningssektor presenteras också i denna rapport.¹

Eva Friman
Föreståndare Swedescd

---

¹ Uppsala universitet lämnade denna verksamhetsrapport till Utbildningsdepartementet i november 2019, dock i en förkortad form utan kontextuella beskrivningar och rekommendationer.

Innehåll

Bakgrund.....	4
Utbildning för hållbar utveckling	4
Utbildning som reproduktion	5
Utbildning som förändring.....	5
Swedesds koppling till ESD	6
Uppdraget som nationell samordnare.....	7
Uppdraget i Sverige	8
Aktiviteter genomförda av Swedesd.....	9
Policyutveckling	9
Ungdomars mobilisering.....	10
Almedalsseminarier	11
Konferenser och rapporter	13
Aktiviteter stöttade av Swedesd	14
LHU- och HU2-nätverken.....	14
CESD – det kommunala chefsnätverket för ESD.....	15
Uppdraget internationellt.....	15
UNESCO flagship-projektet.....	16
Zambia-Zimbabwe-projektet	16
ARTP-programmet.....	17
Bridging the GAP – internationell konferens	17
Advancing ESD Policy in the Mekong Region – internationell workshop.....	17
Prioriterade åtgärder	18
Läraryrkes- och rektorsutbildningar.....	18
Skollag och läroplan.....	19
Uppföljning och kvalitetssäkring.....	19
Reflektioner kring uppdraget.....	19
Avslutande framåtblick.....	20

Bakgrund

Utbildning och lärande ses av världssamfundet som nyckeln till en hållbar värld. Utbildning är en av våra grundläggande mänskliga rättigheter och en förutsättning för våra samhällen. Utbildning kan vara ett effektivt sätt att motverka fattigdomen i världen, stärka jämställdheten, förbättra vår hälsa, vidga våra vyer och inte minst rusta oss för samtida utmaningar och förändringar. Utbildning för hållbar utveckling förstås som centralt i arbetet med utbildningens kvalitet.

Mot bakgrund av ovanstående utsåg FN 2005-2014 till dekad för utbildning för hållbar utveckling. Sverige var starkt drivande i denna process. Som en uppföljning av dekadens utvecklade UNESCO, på initiativ av Sverige, Tyskland och Japan, ett globalt handlingsprogram för utbildning för hållbar utveckling, Global Action Programme on Education for Sustainable Development (GAP on ESD). Handlingsprogrammet antogs vid UNESCOs generalkonferens 2013 och lanserades vid UNESCO:s världskonferens om utbildning för hållbar utveckling i Nagoya, Japan, 2014. I Sveriges officiella delegation till världskonferensen var Uppsala universitet representerade med såväl Swedesds styrelseordförande, som dess avgående och inkommande föreståndare. Året därpå, i september 2015, antog FNs generalförsamling de 17 mål och 169 delmål för hållbar utveckling (SDGs) som utgör Agenda 2030, och syftet med GAP on ESD är att stödja FNs medlemsländer i att uppnå agendans samtliga mål genom att driva framåt, skala samt konkretisera arbetet med utbildning och lärande för hållbar utveckling i respektive länder.

I enlighet med den av UNESCO föreslagna implementeringsplanen för GAP, utsåg UNESCO nyckelpartners för GAP, så kallade GAP Key Partner, medan regeringar världen över utsåg nationella samordnare för programmet. Utförare vid Uppsala universitet har Swedesd varit, och uppdraget har genomförts i samverkan med Universitets- och högskolerådet (UHR) och Statens skolverk och i samråd med för sakfrågan centrala myndigheter, kommuner, frivilligorganisationer och nätverk.

Utbildning för hållbar utveckling

Samhälls- och beteendeförändringar kräver en mängd insatser, och ett av de mest effektiva verktygen är utbildning och lärande. För att få till stånd varaktiga förändringar räcker inte informationskampanjer. Individer behöver nya och kritiskt reflekterande kunskaper, färdigheter och värderingar som återspeglar målsättningar för en hållbar utveckling, inte minst demokratiska principer som jämlikhet och yttrandefrihet, och organisationer, företag, institutioner och samhällen behöver genomsyras av dessa. Avgörande är också att individer är medskapare av sitt lärande och att de därför kan omsätta kunskaper och värderingar i handling och vilja till förändring och samhällsengagemang. Utbildning för hållbar utveckling omfattar djupa ämneskunskaper, men inkluderar också arbete över ämnesgränser och mellan nivåer inom formell utbildning: elever, studenter, lärare, forskare och universitetets, skolans och förskolans ledande funktioner, men även informellt och icke-formellt lärande och samarbete mellan olika sektorer: universitet, skola, folkbildning, kommuner, frivilligorganisationer, företag, myndigheter.

Utbildningssektorn – såväl den formella som den informella – spelar en avgörande roll för att tillsammans med andra aktörer till exempel påskynda en omställning till hållbara produktions- och konsumtionsmönster och hållbara livsstilar. Utbildning för hållbar utveckling syftar till att bidra till att utveckla alla medborgares medvetenhet, kunskap och förmågor att bidra till de globala målen för hållbar utveckling i Sverige och världen.

Inom Agenda 2030 är utbildning både ett hållbarhetsmål i sig (SDG 4) och viktigt att förverkliga alla andra hållbarhetsmål. Tillgång till utbildning (SDG 4.1, 4.2, 4.3, 4.5) är avgörande för att minska ojämlikheten inom och mellan länder. SDG 4 specificerar dessutom att det som behövs utöver tillgång till utbildning är högkvalitativ utbildning, där kvalitet hänvisar till utbildningens förmåga att gå utöver reproduktion av kunskap och färdigheter, till kognitiv, socioemotionell och beteendemässig inlärningscentrerad utbildning som möjliggör nya visioner för att uppnå hållbarhetsmålen. Utbildningens funktion är då inte bara att reproducera befintlig kunskap och sociala normer, utan också att skapa förändring och förändringsaktörer.

Utbildning som reproduktion

Här förstås utbildning som att säkerställa kvalificering av arbetskraften genom att reproducera befintliga kunskapsunderlag för att säkerställa fortsatt ekonomisk tillväxt (SDG 4.4 och 4.6). Med tanke på denna förståelse av utbildning bidrar SDG 4 positivt till utrotning av fattigdom (SDG 1), ekonomisk tillväxt (SDG 8), utvecklingsmotståndskraft och innovativ industri och infrastruktur (SDG 9).

SDG 4.5, 4.7 och 4.A behandlar utbildningens funktion för att främja särskilda uppsättningar av sociala normer. Utbildning är avgörande för att reproducera delade värderingar och normer i samhällen, till exempel genom att främja normerna för välbefinnande (SDG 3), jämställdhet (SDG 5), social och ekonomisk jämlikhet (SDG 10), normer och attityder som är inneboende för hållbart inkluderande samhällen och samhällen (SDG 11, 16), samt att utveckla och skydda inkluderande, effektiva och öppna institutioner (SDG 16).

Utbildning som förändring

Inkludering, rättvisa och jämlikhet (SDG 1, 5, 10, 11, 16) kräver att marginaliserade röster erkänns och ges utrymme att definiera, tala och handla. Utbildning är inom ramen för denna förståelse avgörande för att möjliggöra och stärka människor att göra sina röster hörda. Människor som marginaliseras, kommer inte att vara delaktiga i samtida visioner för hållbar utveckling. Ett kritiskt engagemang med nutid och historia är avgörande för ekologisk hållbarhet (SDG 12, 13, 14, 15) eftersom nuvarande levnadssätt är ohållbara och utbildning som reproduktion fortsätter att skapa ekologiskt ohållbara levnadssätt. Utbildning för hållbar utveckling (SDG 4.7) främjar förändringsagenter som kritiskt, holistiskt, individuellt och kollektivt engagerar sig i samtida hållbarhetsutmaningar och kunskaper för att skapa nya visioner för framtida hållbarhet.

Arbetet med SDG 4 och 4.7 handlar inte bara om mer utbildning om t.ex. klimatförändringar, utan en omställning av redan existerande utbildning så att den i större utsträckning bygger på och kan förverkliga principer för förändringsaktörer och därmed säkerställa en samhällelig förändring i och genom utbildning.

Utbildning för hållbar utveckling handlar därmed inte bara om att integrera undervisningsinnehåll relaterat till hållbarhetsfrågor i utbildning, utan också om att förändra förutsättningar för hållbart lärande. Undervisningsinnehåll som rör klimatfrågor, mänskliga rättigheter och demokrati kräver enligt principerna för utbildning för hållbar utveckling att själva gestaltningen av undervisningen och lärandeprocesserna ändras så att de återspeglar ett förverkligande av rättigheter, demokratiska principer och handlingar för en förändrad framtid. Utbildning för hållbar utveckling förutsätter därmed en bred omställningsprocess av formell, informell och icke-formell utbildning där syftet är att synliggöra och integrera exkluderade och avvikande kunskaper och erfarenheter i sociala lärandeprocesser. Utbildning för hållbar utveckling bidrar genom ett fokus på förutsättningar för lärande och social delaktighet till social integration, inkludering och en bredare jämlik och samtidigt mångfaldig samhällsförändring. Mot bakgrund av detta resonemang förstås utbildning för hållbar utveckling som regeringens centrala utbildningsrelaterade insats för att möta de aktuella nationella utmaningar och möjligheter som klimatförändringar, migrationsströmmar och socialt och ekonomiskt utanförskap för med sig.

Swedesds koppling till ESD

Som drivande för och inom FN:s dekad för utbildning för hållbar utveckling 2005-2014, beslutade regeringen 2006 att ge Sida i uppdrag att finansiera etablerandet av en verksamhet för utbildning för hållbar utveckling. Swedish International Center for Education for Sustainable Development (Swedesd) inrättades år 2008 vid Högskolan på Gotland. Idag, mer än tio år senare och som del av Uppsala universitet, utgör Swedesd en väletablerad forsknings- och utvecklingsmiljö för transformativt lärande och utbildning för hållbar utveckling. Tillsammans med våra nationella och internationella partners och nätverk driver vi forsknings- och samverkansprojekt i Sverige och utomlands. Vi driver två högre seminarier, Campus Gotland ESD Learning Lab för lärare, forskare, studenter, forskarstudenter och regionala aktörer, och är engagerade i uppdrags- såväl som universitetsutbildning. Med utgångspunkt i de globala utmaningarna som wicked problems, d v s problem som är unika och svåra att konceptualisera, förutse och lösa, utgör Swedesd en forskningsbaserad lärandemiljö som bidrar med reflexiva verktyg och metoder för processledning, implementering och uppskalning av transformativt lärande vid Uppsala universitet, i Sverige och i världen.

Swedesd är idag ett av världens större ESD-centrum, och central för såväl uppdraget som regeringens nationella samordnare som uppdraget som Unesco Key Partner för GAP on ESD, har vår roll som internationell och nationell kompetens- och resursbas för kunskapsområdet lärande och utbildning för hållbar utveckling varit. Vår forskning ingår inte i uppdraget som nationell samordnare, men stärker och underbygger det. Och omvänt, uppdraget skapar en fantastisk empiri och mycket goda möjligheter till integrerad kollaborativ forskning.

Uppdraget som nationell samordnare

Uppdraget som nationell samordnare har som redan nämnts bestått i att samordna, stimulera och följa upp nationella insatser samt delta i Unescos internationella nätverk för GAP. Swedesd koordinerings- och uppföljningsarbete organiseras både med ett övergripande perspektiv på utveckling av utbildning och lärande för hållbar utveckling och ett fokus på de inom GAP on ESD fem prioriterade handlingsområdena. Uppdraget har, som angivits av regeringen, i viss utsträckning genomförts i samverkan med Universitets- och högskolerådet och Skolverket.

Syftet med GAP on ESD är att skapa gynnsamma förutsättningar för arbetet med att vidareutveckla, skala upp och institutionalisera det arbete med utbildning och lärande för hållbar utveckling som påbörjades under FNs dekad för utbildning för hållbar utveckling. Samtidigt fungerar GAP som en resurs för att stödja FNs medlemsländer i att uppnå hållbarhetsmålen i Agenda 2030, genom att förbättra lärande och utbildning så att alla får möjlighet att tillgodose sig kunskaper, färdigheter, värderingar och attityder som gör det möjligt att bidra till en hållbar utveckling. GAP on ESD har för avsikt att driva framåt, skala och konkretisera arbetet med utbildning och lärande för hållbar utveckling i FNs medlemsländer. Programmets fem prioriterade handlingsområden, vilka bland annat Sverige har förbundit sig att arbeta med, är som följer:

1. Policyutveckling – utveckling och integration av styrdokument för utbildning och lärande för hållbar utveckling på alla myndighetsnivåer
2. Lärandemiljöer – att på ett helhetligt sätt institutionalisera hållbarhet inom såväl formella som informella utbildnings- och lärandemiljöer
3. Lärare och utbildare – utbildning och kapacitetsutveckling
4. Ungdomar – stärka, mobilisera och synliggöra deras nyckelroll
5. Lokala samhällen och kommuner – medborgardrivna program för utbildning för hållbar utveckling

En viktig mekanism i arbetet är de fem UNESCO Key Partner-nätverk som Unesco bildat inom respektive handlingsområde. Nätverken syftar till att skapa synergier mellan insatser och aktiviteter inom och mellan länder, samt att verka som katalysator för andra aktörer.

Swedesd har främst tolkat sin samordnarroll som att fungera som en fokuspunkt i koordineringen av arbetet med utbildning och lärande för hållbar utveckling i Sverige. Att koppla samman aktörer, bidra till synergier och till utvecklingen av andra aktörers arbete, skapa mötesplatser och arenor där dessa kan mötas, bygga upp strukturer där det behövs och stödja befintliga sådana där de finns, och att med ena benet i forskningen dels stimulera en kritisk reflekterande och insiktsfull dialog och dels bidra med forskningsresultat och forskningsbaserade verktyg, har ingått i samordnarrollen. Eftersom skalning är ett sådant centralt begrepp inom GAP on ESD, beslutade Swedesd redan innan programmet formellt

lanserades att som ett nationellt såväl som internationellt bidrag till programmet, utarbeta ett teoretiskt ramverk för skalning av ESD, se vidare nedan.

Swedesd har koordinerat och arrangerat olika former av evenemang, bistått med stöd och expertis till aktörer som arbetar med utbildning och lärande för hållbar utveckling, skapat forum för samverkan samt arbetat strategiskt för att lyfta frågorna på policynivå. Det övergripande målet för policyarbetet under perioden fram till 2020 har varit att skapa stödjande strukturer för nationellt arbete med att generera och skala upp handling inom utbildning på alla nivåer och områden och att därmed bidra till att påskynda en hållbar utveckling. I och med att utbildning lyfts fram som en förutsättning för att nå de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030, har såväl det nationella som internationella uppdraget alltmer kommit att kopplas till implementeringen av Agenda 2030.

Med uppdraget som regeringens nationella samordnare av GAP on ESD följde ingen särskild finansiering. Regeringen lämnade istället till universitetet att besluta om vilken finansiering man ur redan erhållna medel skulle anslå till detta. Uppdraget har finansierats med 1 MSEK per år under åren 2016-2018 ur rektors strategiska medel, samt med 1 MSEK för 2019 av Fakulteten för utbildningsvetenskaper, där Swedesd för närvarande organiseras. Swedesd har därutöver ansökt om och beviljats medel för de internationella forskningsbaserade utvecklingsprojekt som ingår i vår UNESCO Key Partner-roll, samt för den internationella konferensen och internationella workshopen. Slutligen så har representanter i policyarbetsgruppen, nätverket för ungdomars mobilisering, LHU- och HU2-nätverket samt det kommunala chefsnätverket för utbildning för hållbar utveckling medfinansierat arbetet antingen genom sina respektive huvudmän eller genom ideellt arbete.

Uppdraget i Sverige

Ett nära samarbete med Svenska Unescorådet har kännetecknat Swedesds arbete med GAP on ESD i Sverige. Vad gäller Utbildningsdepartementet har vi i olika syften haft möten med olika företrädare och olika funktioner under samordningsperioden. Vi var tillsammans med departement och gymnasie- och vuxenutbildningsminister del av Sveriges officiella delegation till världskonferensen i Nagoya 2014, vi träffade tillsammans med partners samma minister i början av uppdragsperioden för att diskutera ambitionsnivå och inriktning, och vi har mötts med utbildningsministerns sakkunniga och Skolenhetens chef för att diskutera kvalitetssäkring, uppföljning och utvärdering av skolans styrdokument och arbete. Vid möte mellan Swedesd, Svenska Unescorådet och Utbildningsdepartementet togs en svensk politiskt beredd position inför UNESCOs internationella GAP on ESD-möte fram. Vi kallade till ett möte där samtliga utbildningsdepartementets sakenheter deltog för att diskutera utvärdering av samordnarrollen, liksom eventuell ny nationell roll för Uppsala universitet/Swedesd inom det internationella ramverk som ersätter GAP on ESD. För att stärka Utbildningsdepartementets anställdas kompetens i utbildning och lärande för hållbar utveckling, anordnade Swedesd också en workshop på och för departementet och genomförde den tillsammans med Universitets- och högskolerådet och Skolverket.

Kommunikation med aktörer inom området om det svenska arbetet med GAP on ESD har givits stor vikt. Swedesd har kontinuerligt kommunicerat på svenska och engelska via webb, Twitter och Facebook, och på flera sätt öppnat upp interaktiva kanaler och samtal. För intern kommunikation mellan arbetsmöten har mjukvaran Slack använts, och där har också Swedesds eget arbete delvis utvecklats. Särskilda punktinsatser har också gjorts vad gäller informationsutskick. Dels har Swedesd informerat om sin roll som nationell samordnare och om vad som är på gång inom området², och dels har Swedesd redigerat och spridit LNU-nätverkets kvartalsliga nyhetsbrev.

Inom ramen för sitt uppdrag har Swedesd först och främst samverkat på bred front och skapat och stöttat flera arbetsgrupper som på olika sätt, olika nivåer och inom olika områden arbetar med frågor inom området för GAP on ESD. Vi har under åren för samordningsuppdraget dels själva och/eller tillsammans med partners genomfört och drivit aktiviteter, och dels stöttat aktiviteter för utbildning för hållbar utveckling. Aktiviteterna presenteras nedan i dessa två kategorier. Genomförda aktiviteter kan relateras till de fem prioriterade handlingsområdena som nämnts ovan, men viktigt är också att poängtera att såväl aktiviteter som handlingsområden även hänger samman och kompletterar varandra.

Aktiviteter genomförda av Swedesd

Policyutveckling

Policygruppen är en arbetsgrupp som förutom Swedesd består av representanter från Svenska Unescorådet, Universitets- och högskolerådet (UHR), UHRs Den Globala Skolan, Skolverket, Konsumentverket, Sida, Miljö- och energidepartementet, WWF, Naturskyddsföreningen, politiker engagerade i ESD, Uppsala kommun, samt Folkbildningsrådet (ny 2018). Arbetsgruppen, av vilken delar var drivande i arbetet inför Nagoya 2014 och representerade Sverige under konferensen, sattes samman av Swedesd i samband med samordningsuppdraget för GAP on ESD och har sedan dess tillsammans med Swedesd drivit policyarbetet med utbildning för hållbar utveckling i Sverige.

Syftet med policyarbetsgruppen har varit att bevaka och påverka beslut och genomförande av utbildning för hållbar utveckling på policynivå. Svenska Unescorådet har fungerat som länk mellan Swedesd å ena sidan och Utbildningsdepartementet som UNESCO globalt å den andra, även om Swedesd också har haft direktkommunikation med de senare. Policyarbetsgruppen har sedan start haft regelbundna möten för att diskutera och driva arbetet med utbildning för hållbar utveckling nationellt och för att kontinuerligt informera, engagera och diskutera med Utbildningsdepartementet. Gruppen har även drivit visst påverkansarbete gentemot regering och allmänhet för att lyfta de behov som identifierats av mångfalden svenska aktörer inom området, exempelvis genom debattartiklar.³

---

² Se t ex <https://mailchi.mp/f4e0e677d69a/information-frn-swedesd-nationell-samordnare-av-unescos-globala-handlingsprogram-fr-utbildning-fr-hllbar-utveckling-gap-i-sverige?e=9b788a3560>

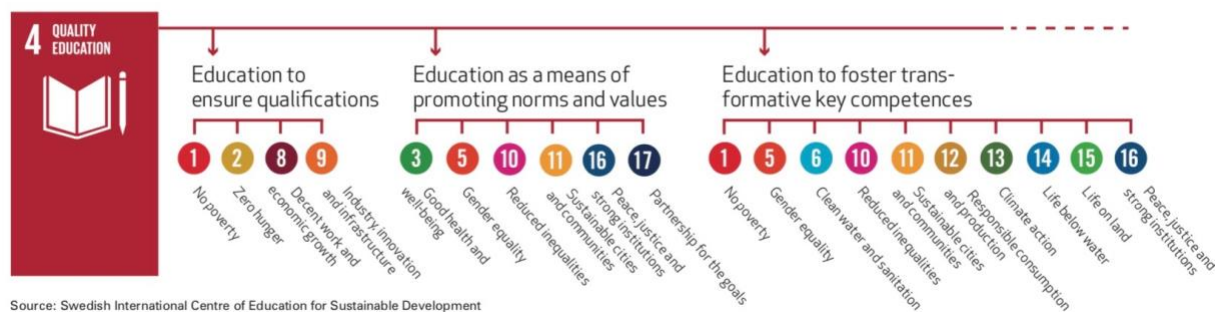
³ Se t ex "Har regeringen glömt utbildningsmålet?", *Dagens Samhälle* 2018-07-19. Replik från utbildningsminister och språkrör (MP) Gustav Fridolin, "Nej, vi har inte glömt utbildningsmålet", *Dagens Samhälle* 2018-07-31.

Den mest gedigna uppgiften som policyarbetsgruppen under ledning av Swedesd har ägnat sig åt är utarbetandet av "Underlag till regeringens handlingsplan för policyarbetet med hållbarhetsmålen 4 och 4.7 (utbildning och lärande för hållbar utveckling)" i juni 2016 och "Förslag till regeringens handlingsplan för policyarbetet med utbildning och lärande för hållbar utveckling" i juni 2019, vilka båda tillställdes såväl Utbildningsdepartementet som Agenda 2030-delegationen.

För samtliga mål och delmål inom Agenda 2030 ska indikatorer utarbetas. Swedesd fick inom ramen för sitt uppdrag i uppgift att utarbeta nationella indikatorer för mål 4.7 tillsammans med SCB. Förutom ett koordinerande arbete av Swedesds och samarbete inom policyarbetsgruppen, har Swedesd utsett en nationell forskargrupp i vilken även forskare från Swedesd ingår, för att bistå SCB i detta arbete. De prioriterade åtgärdsförslag för implementering av mål 4.7 i Sverige som presenteras längre fram i denna rapport har även dessa arbetats fram av Swedesd tillsammans med policyarbetsgruppen.

Om än inte tillsammans med policyarbetsgruppen, men dock inom ramen för policyutveckling, bad Utbildningsdepartementet Swedesd under 2019 att delta i förberedelserna inför High Level Policy Forum (HLPF) vid FN i New York, eftersom SDG4 var ett av målen som skulle fokuseras där. Swedesd deltog i förberedelserna vilka resulterade i att mål 4.7 ska prioriteras i det svenska arbetet med utbildningsmålet. Vi fick också i uppdrag att skriva Connecting the dots för SDG 4 och 4.7 – det policy brief som presenterades vid HLPF.

Connecting the dots¹

Ungdomars mobilisering

Swedesd skapade år 2016 en ungdomsarbetsgrupp för att med hjälp av den samordna arbetet med det prioriterade handlingsområdet 4 inom GAP on ESD, och därmed stödja unga människors handlingsberedskap och möjliggöra ett forum för dem att påverka utbildningsdebatten. Ungdomsarbetsgruppen består av organisationer och aktörer (se loggor nedan) som antingen organiserar unga eller delar uppfattningen om ungdomars viktiga roll för ett hållbart samhälle. Ett gemensamt mål har varit att lyfta ungdomar som arbetar med hållbar utveckling relaterat till lärande och att skapa integrerade utrymmen där unga människors kompetens, innovation och energi tas tillvara. Nätverket har en kombinerad bredd av såväl deltagare som målgrupper.

#månadensvärldsförbättrare

Under Swedesds ledning skapade man år 2018 en artikelserie, Månadens världsförbättrare (#månadensvärldsförbättrare), för att lyfta ungas engagemang och handling.⁴ Tolv organisationer tilldelades en månad vardera för att skriva en artikel om en ung person efter eget val. Artiklarna distribuerades via organisationernas hemsidor och/eller Facebooksidor för att uppmärksamma vad respektive ungdom redan gör inom utbildning för hållbar utveckling. Det övergripande syftet med artikelserien var att öka möjligheterna för ungdomar att bli en stark och likvärdig aktör vad gäller lärande och samhällsförändringar i hållbar riktning.

Almedalsseminarier

För att lyfta betydelsen av utbildning för hållbar utveckling för en bättre värld och påverka inte minst beslutsfattare, för att visa fram det arbete som olika aktörer i Sverige bedriver inom ramen för GAP on ESD och för att kontrastera forskningsperspektiv mot praktiska utmaningar inom området, har Swedesd som nationell samordnare anordnat ett årligt Almedalsseminarium. Dessa presenteras kortfattat nedan.

2016 – "Högnivåseminarium om utbildningens roll för att uppnå Agenda 2030 och de 17 globala hållbarhetsmålen"

Panelister: Irina Bokova, Generalsekreterare UNESCO; Gustav Fridolin, utbildningsminister och språkrör MP; Eva Friman, föreståndare Swedesd; Mats Djurberg (moderator), Svenska Unescorådet.

Detta första Almedalsseminariet inom ramen för Swedesds roll som regeringens nationella samordnare för utbildning och lärande för hållbar utveckling, behandlade utbildningens roll för samtliga mål inom Agenda 2030. Till grund för seminariet låg Swedesds nyss färdigställda förslag till regeringens policyarbete med SDG 4 och 4.7, vilket utbildningsministern hade tagit del av inför seminariet och till vilket han också under seminariet hänvisade till på ett initierat sätt. UNESCOs generalsekreterare fanns på plats och diskuterade bland annat utbildningens roll för samtliga hållbarhetsmål, och de lärandemål för varje SDG som UNESCO i dagarna hade publicerat.⁵

⁴ <https://www.swedesd.uu.se/GAP/manadensvarldsforbattrare/>

⁵ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>

2017 – “Hur skapar vi samverkan inom utbildning för att nå målen i Agenda 2030?”

Panelister: Julia Heiss, UNESCO Paris; Heila Lotz-Sisitka, Rhodes University; Arjen Wals, Wageningen University; Jonas Carlehed, Ikea; Helena Lundmark, Naturskyddsföreningen; Shepherd Urenje (moderator), Swedesd.

Ett seminarium om att medan världens länder är överens om att vilja nå hållbarhetsmålen i Agenda 2030, behöver vi för att lyckas komma bort från institutionaliserat arbete i stuprör. För utbildningssektorn del innebär detta att hitta verktyg bortom det formella utbildningssystemet, bland annat genom samverkan över sektorsgränser på lokal, nationell och internationell nivå. Seminariet fokuserade nationella och internationella samarbeten. Tillsammans med representanter från forskning, förvaltning och organisationer i civilsamhälle och företagsvärlden i Sverige och andra länder utforskades vad som kännetecknar framgångsrika partnerskap inom utbildningsområdet för hållbar utveckling. Ledande frågor var: Kan samverkansarbete vara en accelerator för att skala upp och implementera lärande för hållbar utveckling i Sverige? Hur skapar vi synergier och koordinerar samarbeten mellan aktörer inom olika verksamheter och verksamhetsområden för att förverkliga Agenda 2030?

2018 – “Utbildning för hållbar utveckling – helt nödvändigt eller politisk indoktrinering?”⁶

Annika Hedås Falk, Nobel Center; Peter Strandbrink, Södertörns högskola; Malin Ideland, Malmö universitet; Kajsa Dovstad, frilansande liberal ledarskribent; David O. Kronlid (moderator), Swedesd.

2018 års Almedalsseminarium diskuterade den både naiva och intressanta frågan hur lärare och skola ska förhålla sig till normativt innehåll. På seminariet stod värdena kring hållbar utveckling i centrum, men samma principfråga kan lyftas när det gäller till exempel genus, normkritisk, integration, rasism eller sexism. Vi vet till exempel att det på lärarutbildningarna inte alltid är så att man tycker det är viktigt att arbeta med hållbar utveckling och förbereda blivande lärare för frågan. Det beror på att man anser att det är ett normativt innehåll som är politiskt definierat och att skolan ska förhålla sig neutral till politiska pålagor. Intressant är dock att det hela tiden kommer normativa propåer från politiken till lärarutbildningar och skola, samtidigt som forskare är överens om att vi står inför aldrig tidigare skådade globala hållbarhetsutmaningar. Sedan står universiteten respektive lärarna mitt i det och ska hantera kunskapsmål, lärandemål och värdemål.

2019 – “Hur rustar vi våra lärare och elever att hantera hållbar utveckling?”⁷

Panelister: Maria Tagesson Holmstedt, Kryddgårdsskolan i Malmö; Linda Rung, Lärarförbundet; Gunilla Svantorp, Utbildningsutskottet; Henrik Hammarskjöld, Polhemsskolan Visby; Emmy Wahlström, FridaysForFuture; Maria Ojala, Örebro universitet; Eva Friman (moderator), Swedesd.

Det sista Almedalsseminariet inom ramen för Swedesds nationella samordnarroll, handlade om att vi för att kunna nå våra globala hållbarhetsmål och rädda planeten måste rusta både elever och lärare väl. Men hur gör vi detta – hur utbildar vi våra barn och unga? Vilka erfarenheter och utmaningar kopplat till skolans uppdrag att undervisa och hantera hållbar utveckling finns? Vilken kompetensutveckling behöver

---

⁶ <https://swedesd.uu.se/lhu-uhu/>

⁷ <https://swedesd.uu.se/nyheter/?tarContentId=803536>

lärare och personal för att kunna hantera komplexa hållbarhetsfrågor i och utanför klassrummet? Men hur skapar vi förutsättningar för lärande som leder till kritiskt tänkande, handlingskompetens och samarbetsförmåga? Vad fungerar och vad behöver utvecklas? Seminariet diskuterade erfarenheter och utmaningar ur ungdomars såväl som lärares, rektorers och forskares perspektiv.

Konferenser och rapporter

Konferens: Bridging the GAP

Som ett första steg som GAP-samordnare i Sverige anordnade Swedesd en nationell konferens för att gemensamt definiera ambitioner, utmaningar och möjligheter för arbetet med lärande och utbildning för hållbar utveckling i Sverige under GAP-perioden. Mer än 100 aktiva aktörer och organisationer samlades i Uppsala den 7 april 2016.

Rapport: Bridging the GAP⁸

Resultaten från workshopen Bridging the GAP finns beskrivna i rapporten med samma namn. Resultaten användes också delvis i det första förslag till handlingsplan till regeringen som Swedesd arbetade fram tillsammans med sin policyarbetsgrupp, och skickade till Utbildningsdepartementet i juni 2016 som "Underlag till regeringens handlingsplan för policyarbetet med hållbarhetsmålen 4 och 4.7 (utbildning och lärande för hållbar utveckling)". Detta underlag användes i sin tur som underlag i 2030-delegationens nulägesbeskrivning och förslag till handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling i Sverige samt i delegationens slutbetänkande.⁹

Konferens: Lärande och utbildning för Agenda 2030

Den 8 februari 2018 arrangerade Swedesd i samarbete med Universitets- och högskolerådets verksamhet Den Globala Skolan konferensen Lärande och utbildning för Agenda 2030. Konferensen som var nationell och samlade över 130 aktörer inom hållbarhets- och utbildningsområdet – universitetslektorer, forskare, lärare i skolan respektive folkbildningen, lärarutbildare, aktörer från myndigheter, frivilligorganisationer och företag, med flera – i syfte att dela kunskap och ta fram konkreta förslag på åtgärder som stärker ESD i Sverige för att komplettera Agenda 2030-delegationen och regeringens arbete. Konferensen var även en uppföljning på det arbete som tidigare identifierat centrala utvecklingsområden för ESD, bland annat den nationella konferensen Bridging the GAP 2016.

Rapport: Lärande och utbildning för Agenda 2030¹⁰

Rapporten från konferensen sammanfattar de centrala områden och utmaningar som identifierades under konferensens workshops samt deltagares svar på frågor inför konferensen. Rapporten överlämnades till utbildningsdepartementet och Agenda 2030-delegationen och i juni 2018. Resultaten har naturligtvis därutöver använts i Swedesds fortsatta arbete som regeringens nationella samordnare av GAP on ESD.

---

⁸ https://www.swedesd.uu.se/digitalAssets/604/c_604230-l_3-k_bridging-the-gap-7-april-uu.pdf

⁹ <https://agenda2030delegationen.se/uppdraget/publikationer/> samt <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2019/03/sou-201913/>

¹⁰ https://www.swedesd.uu.se/digitalAssets/604/c_604230-l_3-k_rapport_gapkonf18.pdf

Aktiviteter stöttade av Swedesd

Samverkan med UHR/Den Globala Skolan och Skolverket har varit en del av uppdraget. Swedesd har anordnat flera konferenser och workshops tillsammans med dem och de är del av Swedesds policyarbetsgrupp. Swedesd har också följt utvecklingen av och marknadsfört t ex Skolverkets moduler om utbildning för hållbar utveckling i skolan, och utmärkelsen Skola för hållbar utveckling,¹¹ liksom gett forskningsstöd och kommunicerat om UHRs/Den Globala Skolans kurser i ESD för skolläda re och stöttat och talat vid dess årliga konferens ”Skolan möter världen”.

Förutom denna samverkan har Swedesd har följt och stöttat aktiviteter som en mängd andra aktörer har genomfört. Ett exempel är Naturskyddsföreningens arbete med utbildning för hållbar utveckling i Sveriges kommuner, där Swedesd också bidrar med förordet till rapporten ”Hållbar utveckling i skolan – vi måste snabba på!”¹² Swedesds föreståndare föreslogs av Uppsala universitet som expert i bedömargruppen för Universitetskanslerämbetets (UKÄ) utvärdering av Sveriges lärosätens arbete med hållbar utveckling i utbildning, och tillsattes av UKÄ. Även om detta uppdrag inte på ett direkt sätt ingick i uppdraget som nationell samordnare, informerades uppdragen varandra. Tillsammans med aktörer som SKL, Gävle kommun, Uddevalla kommun och Naturskyddsföreningen har Swedesd drivit planeringen av en nationell webb-baserad ESD-plattform, och i samverkan med SCB och en forskargrupp tar vi som ovan nämnts fram nationella indikatorer för mål 4.7 (se också nedan). Sammanlagt har Swedesd kommunicerat med och i olika grad och på olika sätt stöttat över 300 myndigheter, frivilligorganisationer, kommuner, universitet, skolor, förskolor, företag och flera i deras arbete med utbildning för hållbar utveckling.

Långt ifrån alla, men många aktörsgrupper och individuella aktörer, är medlemmar av ett av eller båda de nationella nätverken Lärande för hållbar utveckling (LHU) och Högre utbildning för hållbar utveckling (HU2), varför Swedesd valde att som huvudsaklig strategi för GAPs prioriterade område 3, Lärare och utbildare, följa, stimulera och stödja dessa nätverk. Vad gäller prioriterat handlingsområde 5, Lokala samhällen och kommuner, valde Swedesd att bedriva samma arbete med det kommunala chefsnätverket för utbildning för hållbar utveckling, CESD.

LHU- och HU2-nätverken

Vad gäller det nationella nätverket Lärande för hållbar utveckling, har Swedesd sedan 2016 haft en koordinerande roll för nätverket och dess aktiviteter. LHU-nätverket samlar medlemmar i Sverige från utbildningssektorn, organisationer, företag och myndigheter. Syftet med nätverket är att engagera individer och organisationer med intresse för att lära sig hållbar utveckling, samt att kommunicera lärande för hållbar utveckling med lokala och globala perspektiv. Detta sker genom utbyte av erfarenheter, kompetensutveckling och deltagande i den nationella och internationella debatten. Swedesd koordinerar ledningsgruppen med ledamöter från Science Center, flera kommuner, UNDP i Sverige, Den Globala Skolan, WWF, Naturskyddsföreningen, Håll Sverige Rent och Naturskolan Lund, och vilken har till uppdrag

---

¹¹ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/utmarskelsen-skola-for-hallbar-utveckling>

¹² https://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/lhu_rapport_2017_0.pdf

att: a) stödja och utveckla LHU-nätverket ur nationellt och internationellt perspektiv, b) varje kvartal utforma och sprida nätverkets nyhetsbrev, c) stödja nätverkets årliga konferens, och d) övervaka nationella och internationella trender inom LHU-området.

Inom ramen för koordineringen av nätverket har Swedesd skött nätverkets hemsida och redigerat och distribuerat dess nyhetsbrev. Förutom koordinering, har Swedesd också stöttat LHU-nätverkets nationella årliga konferenser med planeringsarbete, delfinansiering, forskningsbaserat innehåll och genomförande.

Swedesd har också deltagit i HU2-nätverkets möten och konferenser, med den uttalade ambitionen att i rollen som nationell samordnare stödja nätverket och kommunicera om deras aktiviteter. Nätverket har funnits sedan 2005 och vänder sig till individer inom universitet och högskolor samt myndigheter, verk och nationella studentorganisationer med intresse för området. Målsättningen med nätverket är att integrera hållbar utveckling i den högre utbildningen.

CESD – det kommunala chefsnätverket för ESD

Det kommunala chefsnätverket når främst formell, men även informell utbildning och icke-formellt lärande i sina lokala samhällen, och Swedesd har sedan 2016 aktivt stöttat chefsnätverket bestående av chefer och tjänstemän vid skolförvaltningen i svenska kommuner. CESDs mål är att:

- skapa arenor för samarbete mellan olika aktörer,
- stärka likvärdigheten mellan kommuner, skolor och förskolor inom ESD,
- gemensamt bygga kunskap baserad på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, och
- ge möjligheter för barn och elever att utveckla handlingsförmåga för hållbar utveckling.

Swedesd är en del av nätverkets styrgrupp och erbjuder medlemmar stöd i form av konceptuella verktyg, insikter från relevant forskning och perspektiv på att utveckla ESD-policy nationellt och globalt. Swedesd deltar också under nätverkets årliga konferenser.

Uppdraget internationellt

Inom ramen för regeringsuppdraget ingår som ovan fastställts att delta i Unescos internationella nätverk för GAP on ESD. Swedesd är av UNESCO utsett till Key Partner för GAP on ESDs tredje handlingsområde: lärare och utbildare. Vi samverkar inom ramen för detta internationella nätverk med aktörer som arbetar med kapacitetshöjande insatser för lärare och utbildare över hela världen. Swedesd har dessutom sedan 2016 varit nätverkets Co-Chair. Swedesd samverkar och leder i denna roll arbetet med lärosäten, organisationer, myndigheter och departement. Som UNESCO Key Partner har Swedesd deltagit vid UNESCOs årliga partnermöten tillsammans med övriga Key Partners och anordnat videokonferensmöten med nätverket för det tredje prioriterade handlingsområdet. Vi var också som en av bara fem Key Partners, särskilt inbjudna till UNESCO Technical Consultation on the Future of Education for Sustainable

Development i Bangkok i juli 2018, där vi deltog i arbetet med det internationella ramverket för utbildning för hållbar utveckling efter GAP on ESD.¹³

Inom ramen för uppdraget har vi samverkat med flera Unesco-kontor: UNESCO Paris, UNESCO Rosa, UNESCO Harare, UNESCO Bangkok, UNESCO Hanoi och UNESCO Almaty, även om UNESCO Paris-samarbetet har varit det mest intensiva. Flera medarbetare från UNESCO Paris och några från andra UNESCO-kontor har även deltagit vid våra internationella och nationella konferenser.

För att ge ett extra forskningsbidrag till GAP on ESD, förband sig Swedesd också vid det första nätverksmötet i Paris 2015, att utveckla förståelsen av begreppet och företeelsen 'skalning', genom att initiera forskningsprojektet Re-Solve Scaling om skalning av lärande och utbildning för hållbar utveckling. Efter att ha använt våra egna projekt som cases, gjorde vi case-studier ibland annat Sydafrika och Rhodes University blev partner i projektet. Inom ramen för forskningsprojektet har Swedesd sedan dess producerat flera peer-review forskningspapers i internationella tidskrifter, utvecklat ett reflexivt och iterativt processverktyg för att skala lärande och utbildning för hållbar utveckling, en handbok till detta verktyg och en uppdragsutbildning. Re-Solve nominerades av Sverige till Unesco-Japan-priset 2018.

Som UNESCO Key Partner för GAP on ESD har Swedesd tillsammans med partners också drivit flera forskningsbaserade utvecklingsprojekt inom prioriterat handlingsområde tre, och anordnat internationella konferenser och workshops såväl i Sverige som utomlands. Några av dessa presenteras nedan.

UNESCO flagship-projektet

Flaggskeppsprogrammet Sustainability Starts with Teachers syftade till att bygga kapacitet bland lärare och lärarutbildare, liksom till att stödja förändringsarbete på institutionsnivå. I samverkan med UNESCO drev Swedesd projektet i södra Afrika och Centralasien, och i samverkan med Baltic University Program i Östersjöregionen. I södra Afrika drevs projektet för över 40 institutioner i nio länder (Botswana, Lesotho, Malawi, Moçambique, Namibia, Swaziland, Sydafrika, Zambia och Zimbabwe). I Centralasien för 20 institutioner i fyra länder (Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan och Uzbekistan), och i Östersjöregionen i form av två projekt öppna för 200 universitetet. Swedesd svarade för pedagogiskt och didaktiskt upplägg, innehåll och genomförande för projektet i samtliga regioner, och byggde även upp en webbdatabas för projektet.¹⁴

Zambia-Zimbabwe-projektet

Tillsammans med Copperbelt University i Zambia och med finansiering från Svenska Institutet driver Swedesd projektet Zambia-Zimbabwe om kapacitetsutveckling för Agenda 2030 i utbildning för hållbar utveckling under åren 2019-2020. Detta projekt kompletterar och fortsätter delvis det ovan nämnda flaggskeppsprojektet. Zambia-Zimbabwe-projektets mål är att fördjupa kapacitetsutvecklingen för lärare

¹³ <https://www.swedesd.uu.se/nyheter/?tarContentId=717080>

¹⁴ <https://www.swedesd.uu.se/forskning-samverkan/sustainability-starts-with-teachers/>

att integrera utbildning för hållbar utveckling i alla utbildningsområden vid sex lärarutbildningsinstitutioner i dessa två länder.¹⁵

ARTP-programmet

Som en del av post-GAP arbetar Swedesd inom det avancerade regionala utbildningsprogrammet (ARTP) för utbildning för hållbar utveckling för lärarutbildare i södra Afrika under åren 2019-2022. Programmet finansieras av Sida, leds av UNESCO Regional Office for Southern Africa (ROSA) och syftar till att stödja kapacitetsutveckling för implementering av SDG4 och 4.7 i 11 länder: Angola, Botswana, Eswatini, Lesotho, Malawi, Mozambique, Namibia, South Africa, Tanzania, Zambia och Zimbabwe. Inom detta program samverkar Swedesd även med UNESCO Paris, Rhodes University och the Southern African Regional Universities Association (SARUA).¹⁶

Bridging the GAP – internationell konferens

Den 21-24 augusti 2016 arrangerade Swedesd i samverkan med Internationella nätverket för lärarutbildningsinstitutioner (INTEI) och Learning Teacher Network (LTN) den internationella GAP-konferensen 'Bridging the GAP – Educators and Trainers' vid Uppsala universitet, Campus Gotland. Konferensen samlade över 140 deltagare från nära 70 länder. Deltagarna kom från departement, myndigheter, lärosäten, skolor, FN-organisationer och andra organisationer för att dela erfarenheter av utbildning för hållbar utveckling inom lärarutbildning, skola och universitet, och för att diskutera utmaningar och nödvändiga förändringar inom området. Bridging the GAP var en gemensam konferens för såväl svenska och internationella aktörer inom GAP on ESDs prioriterade handlingsområde tre som fokuserade mål SDG 4 och 4.7 – högkvalitativ utbildning och ESD – men även hur ESD kan stödja implementeringen av övriga hållbarhetsmål. Konferensen resulterade bland annat i "The Visby Recommendations for Enhancing ESD in Teacher Education".¹⁷

Advancing ESD Policy in the Mekong Region – internationell workshop

I samverkan med UNESCO Hanoi arrangerade Swedesd 2017 denna tvådagars internationella workshop i Hanoi, Vietnam. Workshopen samlade representanter från utbildningsdepartementen i Laos, Kambodja, Thailand, Myanmar och Vietnam, och andra intressenter inom utbildnings- och hållbar utvecklingssektorer i dessa länder, och syftade till att se över och stärka nationell och regional ESD-policy och facilitera regionala utbyten och samarbeten när det gäller att implementera ESD i ländernas policy. Workshopen

¹⁵ <https://www.swedesd.uu.se/forskning-samverkan/agenda2030zmzi/>

¹⁶ <https://www.swedesd.uu.se/forskning-samverkan/artpsa/>

¹⁷ https://www.swedesd.uu.se/digitalAssets/611/c_611672-l_3-k_btgvisby2016.pdf

syftade också till att främja kunskap, färdigheter och kapacitet hos myndigheter och beslutsfattare, och till att tjäna som kunskapsunderlag för Vietnam Sustainability Forum i Hanoi 2019, av vilket både Swedesd och Uppsala universitets kontor i Hanoi var samarrangörer.

Prioriterade åtgärder

Följande åtgärdsförslag utgör en uppdatering av "Underlag till regeringens handlingsplan för policyarbetet med hållbarhetsmålen 4 och 4.7 (utbildning och lärande för hållbar utveckling)" som Swedesd överlämnade till regeringen i juni 2016, samt ett utdrag ur "Förslag till regeringens handlingsplan för policyarbetet med utbildning och lärande för hållbar utveckling" som Swedesd i samarbete med sin policyarbetsgrupp¹⁸ tillställde regeringen i juni 2019. Båda dessa förhåller sig till Agenda 2030-delegationens arbete, och den senare, liksom detta utdrag, även till delegationens slutbetänkande. Åtgärder som här föreslås gäller tre identifierade områden inom den formella utbildningssektorn, medan de båda ovan nämnda förslagen till regeringen omfattar såväl formellt som informellt och icke-formellt lärande.

Läro- och rektorsutbildningar

1. Ändring av Högskoleförordningens (1993:100) examensordning (Bilaga 2) och dess definition av omfattningen av den utbildningsvetenskapliga kärnan. Till beskrivningen av förskole-, grund- och ämneslärarexamen infogas en punkt om utbildning för hållbar utveckling, vilken definieras som en central del av undervisningen inom den utbildningsvetenskapliga kärnan.
2. Att regeringen uppdrar åt Universitetskanslersämbetet och Skolverket att i samverkan med berörda myndigheter, kommuner, SKL, fackliga organisationer och Swedesd vid Uppsala universitet kartlägga hur hållbar utveckling och Agenda 2030 ingår i utbildningarna och vid behov föreslå förändringar i innehållet i lärarutbildningen och andra relevanta utbildningar. I Regeringsförklaringen 2019 föreslås en översyn av lärarutbildningarna. Utbildning för hållbar utveckling bör här inkluderas.
3. Att regeringen ger Universitetskanslersämbetet uppdraget att säkerställa att svenska rektorsutbildningar tillhandahåller kunskap och verktyg för skolans ledare att skapa holistiska skolorganisationer där lärande för hållbar utveckling kan implementeras på skolans alla nivåer.
4. Att ta fram ett förslag till innehåll, genomförande och finansiering av kompetenshöjande åtgärder om hållbar utveckling utifrån Agenda 2030 för pedagoger och skolledare. Utifrån detta förslag avsätter regeringen medel och uppdrar åt Skolverket att genomföra kompetenshöjande åtgärder om Agenda 2030 i förskolor, grundskolor och gymnasieskolor Sverige.

Skollag och läroplan

1. Ändring av Skollagen (2010:800). I lagen ska framgå att all skolrelaterad verksamhet ska leda till att eleven ska "förstå förutsättningar för hållbar utveckling", i likhet med vad som gäller i högskolelagen (1992:1434 § 5) och enligt föreslagna riktlinjerna i SOU 2015:43 (s.57). I skollagen nämns inte hållbar utveckling, vilket inte stämmer överens med Sveriges höga ambitioner gällande de globala hållbarhetsmålen och vikten av utbildning för att uppnå detta.
2. Revideringar för grund- (Lgr 11) och gymnasieskola (Lgy11) så att de överensstämmer med de aspekter av hållbar utveckling som Agenda 2030 belyser, liksom den revidering av läroplan för förskolan (Lpfö 98) som nu har genomförts.

Uppföljning och kvalitetssäkring

1. Nationella indikatorer för mål 4.7 (pågående arbete). Uppföljning och kvalitetsgranskning av mål 4.7 är ett viktigt prioriterat område som vi hoppas kommer att genomföras i och med framtagningen av indikatorer för de globala målen för Agenda 2030 som SCB arbetar med. Swedesd har tillsammans med forskare från flera universitet i Sverige skapat en ny arbetsgrupp som ska bistå SCB i arbetet med framtagandet av indikatorer för mål 4.7.
2. Utbildning för hållbar utveckling är idag beroende av enskilda lärare/skolledares engagemang, vilket måste förändras för att vi ska nå den omställning som krävs för att möjliggöra hållbar utveckling. Det är en framtidsfråga såväl som en fråga om likvärdig skola och demokrati. Universitetskanslersämbetets uppföljning av högskolornas och universitetens arbete med att främja en hållbar utveckling enligt Högskolelagen (1992:1434 §5) är ett bra exempel på uppföljning. Denna typ av utvärdering bör ske kontinuerligt.

Reflektioner kring uppdraget

Swedesd tolkning är att det finns en stark politisk önskan om att arbeta med utbildning för hållbar utveckling vid Utbildningsdepartementet, men att det är svårt att vid sakenheterna omsätta denna i praktisk handling. GAP on ESD som program och utbildning för hållbar utveckling som område underordnades dessvärre regeringens Agenda 2030-arbete och fördröjdes därför istället för att integreras i arbetet med Agenda 2030.

Någon tydlig koppling finns heller inte mellan Agenda 2030 och Utbildningsdepartementet. Ingen vid departementet är utsedd att ansvara för agendan, trots att utbildning har en sådan central roll för dess implementering. Det blir därför otydligt för enhetscheferna vem som ska ta ansvar för den politiska ledningens önskemål. Swedesd försökte under en längre tid att få en inre fokuspunkt vid Utbildningsdepartementet för att driva arbetet med ESD och SDG 4 och 4.7. Detta lyckades först under

våren 2018. Dock saknas fortfarande en av regeringen officiellt utsedd person eller befattning med ansvar för Agenda 2030 och utbildning för hållbar utveckling vid Utbildningsdepartementet.

Efterfrågan på samordning av utbildning för hållbar utveckling i Sverige bedöms nu i slutet av uppdragsperioden som nationell samordnare än större än innan. Det arbete som vi tillsammans med våra partners har utfört, de arenor vi har ställt till förfogande, och den stimulans och det stöd vi har bidragit med har haft gott genomslag och god avsättning hos aktörer för utbildning för hållbar utveckling från samhällets alla sektorer.

Avslutande framåtblick

Regeringen underströk redan vid Unescos världskonferens om utbildning för hållbar utveckling i Nagoya, Japan, 2014¹⁹ då GAP lanserades, samt under lanseringen av Sveriges vision för arbete med Agenda 2030²⁰ att politiskt engagemang är avgörande för att driva utbildning för hållbar utveckling framåt och därmed bidra till hållbar utveckling nationellt och globalt. Arbetet med GAP on ESD ska vara en integrerad del av arbetet med Agenda 2030, och har så varit inom ramen för Uppsala universitets och Swedesds uppdrag som nationell samordnare för programmet. Regeringen bör fortsatt se arbetet med utbildning för hållbar utveckling som högkvalitativ utbildning – inte endast som en insats för en specifik form av utbildning eller en specifik global utbildningsreform, utan som ett sätt att skapa förutsättningar för utbildning som centralt verktyg i det nationella och globala arbetet med hållbarhetsmålen och Agenda 2030. Konkret handlar det om att utveckla kvaliteten av utbildning och skapa inkluderande och jämlika förutsättningar för lärande. Kvalitet förstås här inte främst i termer av resultat av utbildning utan i termer av lärandeprocesser. Utbildning av hög kvalitet utgör på så sätt en samhällelig förändringsprocess, vilken inom ramen för den samtida kontexten naturligen bör bidra till hållbar utveckling.

Det globala handlingsprogrammet för utbildning för hållbar utveckling är i sitt slutskede. Under 2019 utvärderas programmet och lärdomar sammanfattas. UNESCO blickar framåt mot det nya ramverket som antas av FNs generalförsamling och som Uppsala universitet och Swedesd som nationell samordnare och UNESCO Key Partner har bidragit till, inte minst som expertresurs vid Technical Consultation för FNs medlemsstaters representanter i Bangkok 2018, men även i den efterföljande konsultationsprocessen. Det nya ramverket länkar samman ESD och hållbarhetsmålen som lärande och utbildning för samtliga 17 hållbarhetsmål i Agenda 2030 – ESDGs eller ESD for 2030.²¹ Swedesd ställer sig till förfogande för eventuella nationella och internationella uppdrag inom detta nya ramverk.

---

¹⁹ www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/pdf/esd2014/SpeechMinisterAidaHadzialicWCESD.pdf

²⁰ www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/lanseringskonferens-18-januari/

²¹ unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366797.locale=en